

Dolors Lamarca

«L'equilibri entre preservar i difondre»

Per Marta LÓPEZ VIVANCOS i Anna ROVIRA FERNÁNDEZ

RESUM: *Entrevista a Dolors Lamarca, directora de la Biblioteca de Catalunya. S'hi exposen els nous projectes de la Biblioteca de Catalunya, els reptes de les biblioteques nacionals a l'inici del S.XXI, el concepte del dipòsit legal i les iniciatives preses per la biblioteca per obrir-la a la ciutadania.*

Dolors Lamarca i Morell dirigeix la Biblioteca de Catalunya des de l'11 de febrer de 2004. Nascuda a Granollers, diplomada en Biblioteconomia i Documentació i llicenciada en Filologia Clàssica, va ser directora de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona de 1984 a 2003: durant gairebé vint anys, aquesta biblioteca –o xarxa de biblioteques– va aconseguir fites importants. Anteriorment, entre 1980 i 1983, Dolors Lamarca havia estat cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya. Amb motiu del primer aniversari al capdavant de la biblioteca nacional, ens explica cap a on vol orientar aquesta institució.

Item – Comencem referint-nos al que s'ha anat publicant recentment als mitjans de comunicació i al que també es recull en el programa estratègic: actualment hi ha una clara voluntat d'obrir la Biblioteca Nacional per incrementar-ne el seu ús present.

D. Lamarca – Bé, ja es comença a notar un augment d'usuaris, poquet, però es percep. Hem portat a terme el que es va aprovar el passat mes de juliol [2004]: el carnet gratuït per tothom, sense avals ni entrebancs admi-

Dolors Lamarca. Directora de la Biblioteca de Catalunya. dolors.lamarca@bnc.es
Marta López, Anna Rovira. Universitat Politècnica de Catalunya. Servei de Biblioteques i Documentació; Universitat de Barcelona. Departament de Biblioteconomia i Documentació
 Entrevista feta el 24 de febrer de 2005, a Barcelona. Transcripció: Josep Ginjaume; redacció: Jesús Gascón

nistratius que hi havia de sempre. Ara, tothom pot venir, tothom. El dia 28 de desembre, dia dels Innocents, es van aprovar les noves tarifes de la Biblioteca i se suprimia la tarifa del carnet: per tant, ara pot venir tothom que vulgui, i la veritat és que ja s'ha notat.

«Volem fer que tothom, tothom, se senti còmode a la Biblioteca de Catalunya»

— **De fet, nosaltres cada any venim amb els estudiants** [*les entrevistadores són professores a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona, en l'assignatura de Biblioteques de Recerca*] **i a l'entrada hem detectat més moviment del que normalment hi trobàvem.**

— Volem fer que tothom, tothom, s'hi senti còmode: a part d'aquestes actuacions, també hem escrit a molts professors d'universitat, començant pels de les facultats de Lletres i d'Història. S'hi han enviat unes cinc-centes cartes i ja comencem a tenir respostes: els professors universitaris poden venir amb els seus alumnes, fer visites i també els oferim la possibilitat de fer classes aquí dins, amb material de la biblioteca. Potser ens *ofegarem d'èxit*, ja que comença a venir molta gent per això. Altra activitat que ja es feia, i que crec que hem millorat, són les jornades de portes obertes: se'n fan dues l'any, però ara, a més a més d'ensenyar la biblioteca, expliquem als visitants com s'utilitza, a més de recalcar-los que tothom hi és benvingut.

«Cal fer tantes coses en aquest edifici... però és que té tantes possibilitats...»

— **La Biblioteca de Catalunya no té precisament molt espai lliure. Si s'incrementa molt l'oferta d'activitats, hi haurà prou espais per fer-les?**

— Efectivament, a l'edifici no hi ha lloc per a tot; ara estem fent una campanya per donar a conèixer el fet que la Biblioteca no està ocupant l'espai que li pertoca, que està com rellogada. Quan al 1931 l'Ajuntament cedeix l'edifici per hostatjar-hi la Biblioteca de Catalunya, cedeix tot l'Hospital de la Santa Creu. Com que no es va ocupar del tot, l'Escola Massana (que depèn de l'Ajuntament) també s'hi va instal·lar el 1937 i ara tenim un seriós problema de manca d'espai. També hi ha instal·lades l'Acadèmia de Farmàcia i

dues biblioteques públiques... Jo sempre dic, fent un paral·lelisme musical, que tot l'hospital hauria de ser la «Biblioteca Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya». Vaig llançar la idea i espero que els polítics se'n recordin. De fet, les altres biblioteques no fan cap nosa, la de la Santa Creu i la de Sant Pau: perfecte que hi siguin! Si es traslladés l'Escola Massana a un lloc on, sens dubte, també ells estarien millor, tot el recinte esdevindria una biblioteca: el mateix pati també ho seria, i hi confluirien la nacional i les altres biblioteques. Seria fantàstic: llavors sí que es podria obligar als visitants a complir unes normes fins i tot al pati; ara mateix, no hi pot venir ningú: heu vist com està? I això que el regidor del districte, Carles Martí, es preocupa molt perquè aquest pati es mantingui en condicions, però ja veieu que és impossible. La qüestió, en fi, és que tot sigui biblioteca: si és nacional o no, ja ho veurem.

— **Sembla que el factor clau és l'Escola Massana: ja en té aprovat el trasllat?**

— No, han estat buscant lloc; ha de ser al mateix Raval. Hi ha possibilitats, perquè s'urbanitzarà la plaça de la Gardunya, darrera del Mercat de la Boqueria, on hi ha l'aparcament. Trauran l'aparcament superior que es veu des del carrer i només en quedarà un de subterrani, amb l'entrada per la placeta de Fleming. A la plaça hi haurà un edifici d'equipaments socials i aquí hi ha la possibilitat que esmentava. El que ha de decidir l'Ajuntament és si hi instal·la la Massana o les biblioteques de Sant Pau i la Santa Creu; jo crec que seria millor que hi anés la Massana. Llavors podríem tancar el pati, perquè tancar-lo vol dir obrir-lo a tothom i que tingui un mínim de decència. Qui vulgui entrar-hi només ha de treure's el carnet de biblioteca, que no costa res, ni un duro. Però que sigui lliure per tothom i endreçat! A més, seria molt fàcil de posar-hi un servei d'internet inalàmbic, al pati: facilíssim. A l'estiu seria una sala de lectura fabulosa i, a més a més, com que tampoc no caldria mantenir un silenci rigorós, hi podrien passar les visites guiades tranquil·lament. Ara el pati està ocupat per persones conflictives: és un problema de convivència.

— **També s'ha continuat amb les exposicions, per atreure més gent...**

— Sí, hem mirat de fer exposicions atractives, perquè vingui gent i se sentin cridats a veure què passa aquí, què hi ha.

— **Normalment només se'n feien una o dues l'any.**

— Ara tampoc no en fem gaire més. En farem tres l'any: una gran, una mitjana i una petita, perquè, a més a més, el pressupost tampoc no dóna per a més; no podríem fer-ne catàlegs, que és el que convé a una exposició, ja que sinó tot queda en l'aire. Aquest any també farem una representació teatral: *El misantrop*, de Molière, lligada a l'Any del Llibre i la Lectura; estarà dirigida per l'Oriol Broggi i amb una traducció de Josep Maria Vidal. A veure si ve més gent.

La producció d'El misantrop va ser un èxit i va omplir l'aforament (d'unes cent persones) cada nit. A banda de descobrir un nou espai escènic, –l'extrem de l'una de les naus de l'hospital-, amb moltes possibilitats, ha servit perquè molts espectadors descobrissin que allí –i aquesta era la intenció– hi havia una biblioteca, i no pas una biblioteca qualsevol.

— **I l'«efecte Dalí»?**

La pregunta fa referència a l'exposició Dalí, una vida de llibre, que va tenir lloc a la Biblioteca entre el 24 de novembre de 2004 i el 6 de març de 2005, amb motiu de l'Any Dalí i enllaçant amb l'Any del Llibre i la Lectura. L'exposició, que ha tingut bastant ressò als mitjans, comptava amb uns 600 documents, tant de la Biblioteca com d'altres entitats i de particulars.

— Ha estat bé, sí. Ha vingut molta gent, una mitjana de 250 persones al dia, que és molt per a aquest barri, i crec que ha anat bé. Després als visitants se'ls convidava a entrar a la Biblioteca tot i que calia accedir-hi per una altra escala. I és que aquest edifici té molts problemes arquitectònics. Però un cop arribats, tots diuen «que és maca aquesta sala, quina meravella»... I és veritat, es molt maca, però a l'hora de funcionar, no tant. I, relacionat amb això, una altra cosa que s'ha d'arreglar és com accedir-hi, perquè aquí tenim barreres arquitectòniques de tot tipus. Una persona amb cadira de rodes ha de telefonar, l'hem d'anar a buscar pel carrer de les Egipcíaques: tot un enrenou; en fi, que no hi ha bon accés per a tothom. Cal fer tantes coses en aquest edifici... però és que tantes possibilitats...

— **I els turistes? Es podria potenciar la visita a la Biblioteca de Catalunya?**

— Sí, és una proposta que han fet des de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia i l'Institut d'Estudis Catalans. A més a més, aquí hi ha part de la història de la Universitat de Barcelona, perquè aquí va néixer la primera «facultat» de Medicina. El canonge Colom va ser-ne el primer «rector», com si diguéssim, el fundador en aquella capella que ara es diu L'Espai la Capella; es veu que hi guaria malalts i ensenyava a altres a guarir-los malalts i d'aquí va sortir una escola de Medicina. Una persona va donar els camps que hi havia al voltant de la capella per fer-hi un hospital que reunís els hospitals dispersos de la ciutat i, després, ja al segle XVIII, es va fundar l'Acadèmia de Medicina. És un nucli cultural molt important i està, ara per ara, deixat i desconegut. I, la veritat, els interiors de l'Institut, que és l'antiga Casa de Convalescència, i els de l'Acadèmia són preciosos.

— **Canviem de tema: quines idees hi ha en política de préstec?**

— És encara restrictiva, perquè seguim el criteri que si només disposem d'un exemplar no es pot treure en préstec, ja que som una biblioteca nacional que ha de garantir la preservació del patrimoni, etc. Però d'altra banda, sembla que durant molts anys ningú no s'ha fixat que un altre exemplar (quan en tenim més d'un) sí que es pot deixar. Tot plegat, ha esdevingut una rutina i canviar-la costa. A més, hem de trobar un equilibri entre la preservació i la difusió, i això no és fàcil. Però s'està fent, és a dir, s'està revisant el catàleg i s'hi va indicant «disponible», «disponible», «disponible», quan hi ha més d'un exemplar del mateix document. I s'han deixat molts documents aquest any, comparant els dos generes, el d'enguany i el de l'any passat. També treballarem per impulsar el servei d'obtenció de documents i el préstec a altres biblioteques i per a exposicions.

«Hem de fer una selecció del material
que arriba per dipòsit legal»

— **El dipòsit legal és el gran recurs de les biblioteques nacionals per tenir grans col·leccions, però alhora és un gran «problema» perquè tot aquest material que entra s'ha de gestionar, tractar i difondre.**

— Jo sóc una entusiasta de la selecció: ho he dit sempre. A més a més en tenim un exemple clar a Anglaterra —també sóc una entusiasta de les biblioteques angleses. La biblioteca nacional del Regne Unit, la British Library, sí, ho

ha de rebre tot. Però les altres, les nacionals d'Escòcia, de Gal·les, les universitàries d'Oxford i Cambridge, que també reben el dipòsit legal, fan una selecció d'aquest dipòsit. Però encara que no féssim això aquí, el que podem fer ja —i hi ha col·legues que ho han escrit i ho posarem en pràctica molt aviat—, és descartar les quartes, cinquenes i sisenes reimpressions d'una edició, perquè s'omple el magatzem d'exemplars idèntics. Per exemple, de *La casa de los espíritus* hi ha més de trenta «edicions»: la majoria són reimpressions. I, en canvi, de vegades no rebem per dipòsit legal obres molt importants. Per exemple, aquí hi ha una col·lecció cervantina fantàstica; doncs, ens va arribar un quixot el mes de juliol i no ens en vam adonar que estava tot guixat per la mateixa editorial... per tal que no ens el venguéssim! (val uns 18.000 euros). Ja he trucat a l'editorial perquè facin el favor de venir i discutir la jugada.

Hi ha com una mena de sacralització del dipòsit legal: «el dipòsit legal, el dipòsit legal!» i el dipòsit legal... doncs no. D'una banda perquè si ens el prenguéssim amb seriositat hi hauria sancions per als que no el compleixen, els que pensen que no els sancionaran; i és que mai no se sanciona. I com la legislació depèn de Madrid, aquí fem el mateix: mai no hi ha sancions. També s'hauria de modificar perquè obligués a altres tipus d'entitats: ara estan obligats els impressors que, hores d'ara, són només una part de la cadena de producció del llibre, o de qualsevol imprès. Aquest llibre del quixot per exemple: van imprimir-ne el text en una impremta, una altra va imprimir-ne les làmines i tot ho van lliurar a l'editor. I l'editorial ho va fer relligar, va fer-ne la distribució a través d'una altra empresa... La responsabilitat queda molt diluïda. S'hauria de fer com al Regne Unit, on hi ha una mena de tracte de bona voluntat entre els editors i la biblioteca nacional: si funciona allí, també pot funcionar aquí, crec jo.

— **De vegades es comenta quin tant per cent del material que arriba per dipòsit legal pot tenir un «interès cultural» i no es passa del 20 o el 30 per cent, més o menys. Això lligat amb el problema dels fons pendents de catalogació, és el que provoca que no es pugui avançar en altres qüestions, potser més vinculades a la difusió.**

— És la conseqüència d'haver sacralitzat com una litúrgia el dipòsit legal i la seva conservació. És igual que aquest document sigui de dipòsit legal! No és una obligació, sinó un dret que tenim, rebre aquests documents, i amb el dret que tenim hauríem de poder fer el que creguéssim millor a partir d'uns criteris establerts. I que consti que això de l'«interès cultural» també és molt relatiu. Tenim les línies de publicació que tenim, i assumir-les és complicat:

hi ha molta subliteratura i molta producció que, de fet, es la reimpressió d'una obra amb un aspecte diferent, en una altra col·lecció, etc. Sóc partidària de seleccionar: si no, el dipòsit legat acaba essent una llosa que ens hem de treure de sobre.

— **A més, el dipòsit legal també inclou fullets, cartells, postals, prospectes...**

— En canvi, crec que això sí que ho ha de guardar una biblioteca nacional perquè si no, no ho conservarà ningú més, i són materials fonamentals per a la història del disseny, per exemple. Cada cop és més important trobar l'equilibri; també ens plantejem què hem de fer amb la recollida de pàgines i llocs web. Cal ser equilibrat, establir uns criteris. En el fons, crec més en la bona voluntat, en pactar i parlar, que en la legislació, perquè no te'n surts i, a més a més, és difícil de complir.

— **Conclusió: que la clau rau en què el dipòsit legal sigui selectiu i en revisar-ne el concepte.**

— No hi ha una altra possibilitat. De fet, ja s'han fet actuacions que vénen a ser una mena de preselecció; potser no és el mètode ideal, però ha funcionat. Per exemple, fem col·leccions factícies on agrupem els llibres d'ESO: se'n publiquen tants que, en comptes de catalogar-los un per un, els tractem com una col·lecció on anotem «Matemàtiques. Segon d'ESO» o «Geografia Humana de 3r de tal cicle.» Així són localitzables i estalviem molt de temps amb un material que, ara mateix, tindrà poques demandes de consulta. Ara bé, seleccionar el dipòsit legal és complicat: hi ha una cosa, que ja he comentat que és fàcil de destriar, com són les reimpressions; però encara i així hi ha editorials que, pel seu nom, fa que te les creguis més, i publiquen una reimpressió amb el nom de «nova edició.» També hi ha moltes coses que publiquen particulars, no editorials, pel seu compte: però moltes, eh? Sembla mentida, però és així, i de tot això, que també és material imprès, n'arriben tres exemplars aquí. Al davant del dipòsit legal ha d'haver-hi professionals que coneguin molt bé tots aquests procediments i tot aquest món, i que tinguin molt de criteri: ja hi són, però és una tasca difícil i en caldrien més.

«El concepte de patrimoni també inclou
l'últim web que acaba de publicar-se»

— **Pel que fa a l'emmagatzemament de recursos electrònics, la legislació del dipòsit legal apunta alguna cosa referida als materials electrònics, però bàsicament revistes o materials editats de forma electrònica. Les pàgines web, en principi, no estan considerades.**

— Precisament hem estat parlant tot el matí sobre el web. Tenim l'experiència fina, que hi estan treballant, o els problemes de preservació que han trobat i estudiat els neerlandesos... Al Liber se n'ha parlat.

— **Bé, ells van començar una mica «fora de la llei», sense esperar que canviés la legislació. Encara que algú pogués dir «Compte! que això no és legal», anaven emmagatzemant en servidors; en el moment que va ser legal, ja tenien tot un recull d'informació considerable. Evidentment, podien tenir problemes: algú podria haver dit «Escoltin, jo no vull que la meua pàgina web estigui emmagatzemada sense permís meu, per molt que tingui un domini suec». Però van tirar pel dret i van anar fent: el resultat és que ara ja tenen gigues i gigues de material...**

— Exacte. Però, a més, has de tenir un sistema àgil per trobar tot això, perquè si no... i és el que estem mirant ara. El que no acabava d'entendre dels nòrdics és que tenen la informació en tres servidors diferents: és per seguretat. Un bibliotecari, que és el que porta això als Països Baixos, va comentar que ara tenen aquest dilema; estan fent moltes proves i estudis econòmics per veure com ho guarden, si d'una manera permanent o canviant de servidors periòdicament.

Hi ha un altre problema afegit. Les primeres pàgines web funcionaven amb navegadors que ja no existeixen, com Mosaic; ara domina Explorer, però potser no serà compatible amb algun sistema futur. Per tant, no només s'ha de pensar en emmagatzemar la informació, sinó també el programari i, fins i tot, el maquinari. Una opció és guardar-ho tot tal com és, amb el programari corresponent també, per consultar-ho sempre igual; l'altra és anar canviant contínuament de format.

Però no sé dir-te si encara estem a temps, perquè calen recursos i aquests vénen dels poders públics. I, d'això del web com a patrimoni del país... és complicat convèncer l'administració que el concepte de patrimoni també és el web que acaba de sortir, o l'últim cartell de l'Amèrica Sánchez.

— **Potser aquest seria un projecte per realitzar juntament amb altres biblioteques nacionals. Com estan aquestes «relacions exteriors»?**

— Hem aprofitat el Liber per parlar amb alguns responsables de biblioteques similars. En el cas del dipòsit de web, nosaltres rebem més informació que no pas en donem: som a les beceroles, podem dir, però tenim bones relacions amb les biblioteques dels Països Baixos i de Dinamarca, sobretot. Hem fet una visita als danesos per parlar d'això, perquè penso que són els que van al davant. Però pel que fa a relacions de treball en projectes concrets a Espanya, o a França i Itàlia, encara no en tenim. Probablement haurem de treballar junts per a coses concretes, però de moment em sento bastant incapaç d'oferir-los res: d'aquí a un temps, potser sí. Mantenim molts contactes amb el Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC) —en formem part— i amb altres consorcis dels quals formen part. La relació és fluïda, però tampoc no fem un treball conjunt sobre preservació de documents en línia.

«Publiquem al web els textos catalans, preservant-ne els originals i facilitant-ne la difusió»

— **En canvi, la digitalització dels fons, passar del fons imprès a un format que en permet una millor difusió, és una línia de treball més clara i hi ha més iniciatives.**

— Sí, d'això estan bastant conscienciats; d'aquí a poc signarem un conveni amb el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, juntament amb el CESCO (Centre de Supercomputació de Catalunya), el CBUC i la Biblioteca de Catalunya per fer un portal de les revistes catalanes, que es dirà RACÓ. Un altra projecte és ARCA, portal on es recolliran les revistes catalanes ja tancades. Després tenim un altre projecte que es diu CLACA, amb les universitats de Girona, l'Autònoma i la de Barcelona, amb alguns departaments en concret; és un projecte digital «mixt», com si diguéssim: nosaltres teníem la idea de reunir en una sola base de dades tots els manuscrits de Verdaguer, perquè de Verdaguer bàsicament és tot aquí, a la Biblioteca de Catalunya, encara que també hi ha coses a Ca l'Ardiaca, a Perpinyà, a Vic... I un dia vam trobar el que havien fet algunes biblioteques universitàries americanes amb els manuscrits de Walt Whitman i vam dir: «Si això és el que volem fer; per què no ho posem en marxa?» Partirem, doncs, d'aquesta idea i de la base de dades *Ramon Llull* que manté la Universitat de Barcelona, que també està molt bé, encara que no té la intenció de digitalitzar els textos. En resum, es traca de publicar al web els textos catalans antics, preservant-ne els originals i facilitant-ne l'estudi i, alhora, publicar-ne tam-

bé els estudis crítics. Començarem amb els dos autors clau dels qual tenim més coses aquí, en Verdaguer i en Maragall, i amb els cançoners medievals catalans —això, concretament, és part d'un conveni amb la Universitat de Barcelona i la de Girona.

— **Alguns projectes de digitalització en els que havia participat la Biblioteca Nacional espanyola, s'havien finançat amb fons de la Unió Europea. Se segueix aquesta línia des de la Biblioteca de Catalunya?**

— Ara estem, mitjançant la secció de música, en el projecte europeu Amadeus, promogut des d'Itàlia. Espero que aviat doni fruits.

— **Manteniu contactes amb la Biblioteca Virtual Cervantes?**

— Hi tenim un conveni bastant avantatjós: ells ens digitalitzen el material que conservem i nosaltres supervisem el procés de digitalització i el cataloguem. A més, cada cop ho fan millor. Amb aquest conveni podem aprofitar tot el material digitalitzat i incorporar-lo a la nostra base de dades. Ara, el que hem de fer nosaltres és millorar aquesta base de dades. La Biblioteca Virtual Cervantes té molts recursos i està molt oberta a acords, no només amb nosaltres, sinó amb la Biblioteca de Montserrat i d'altres. Per exemple, una cosa que ja vaig trobar feta i que estava molt bé és la digitalització dels fons que surten fora per a alguna exposició; abans es microfilmaven els materials i ara, és clar, es digitalitzen. Enguany, amb motiu del quart centenari del Quixot, exemplars de la nostra col·lecció cervantina surten per ser exposats i, amb aquest motiu, se n'estan digitalitzant moltes edicions. I això ho fem conjuntament amb la Biblioteca Virtual Cervantes.

Voldríem, com ja he comentat, millorar la base de dades, i volem fer-ho juntament amb el CBUC: entre tots triarem una nova plataforma. Ens cal un programari i una interfície clara, diàfana, accessible a tothom de manera ràpida; la que tenim ara o la que fa servir la Cervantes no és prou satisfactòria. I és una pena, perquè inverteixes els recursos en un projecte que després no és tan útil com podria ser.

— **I les col·leccions «tradicional»? Les patrimonials, els donatius...**

— A casa nostra, hi ha col·leccions particulars, vull dir biblioteques en el sentit tradicional, que realment estan molt bé, però aquests fons que són de propietat particular, si no arribessin a la Biblioteca per donació, podríem arri-

bar a comprar-los en llibreries, distribuïdors, etc. Són biblioteques esplèndides, però els exemplars no són únics —o d'únics n'hi ha pocs. El que no podem deixar que es perdi de cap manera són els arxius personals: això sí que és important, i quan ets aquí dins te n'adones. No hi havia pensat mai, però quan tens els arxius d'una persona tanques i completes tot el seu cicle d'informació. Per exemple, tenim el fons d'Ubach i Vinyeta, un poeta de començaments del segle XX, que va donar la família Ubach a la Biblioteca, i hi ha el fons d'en Carner i en els dos hi ha la correspondència que s'intercanviaren. A partir dels dos arxius es pot reconstruir la seva relació, amb els dos epistolaris. Això és el que no es pot trobar enlloc més i el que hem de mirar d'aconseguir; els altres documents, els impresos, es poden anar comprant. De fet, la Biblioteca no ha deixat de comprar, malgrat la fama de «pobre» que té: per a comprar fons hi ha hagut diners. El que voldria és que aquests arxius únics, irrepetibles, vinguessin aquí, que fos el que ens donessin els autors de casa nostra. Les seves biblioteques també són benvingudes, però els arxius, més encara.

«El més important és aconseguir els arxius personals dels nostres autors»

— **Llavors, aquestes col·leccions particulars...**

— Cadascuna és un cas i s'han de tractar amb diplomàcia. Els hereus, per exemple, sovint no volen vendre la biblioteca sencera dels seus avantpassats. O només volen vendre llibres de dos en dos o de tres en tres, perquè —sovint ens ho remarquen— el seu avantpassat, bibliòfil de mena, els deia que de la mateixa manera que ell havia gaudit tant trobant i comprant els llibres que ara tenia, volia que altres persones tinguessin després l'oportunitat de gaudir trobant els seus llibres a les llibreries de vell. Altres, al contrari, no volen que es dispersi la biblioteca que han hereditat.

— **Es tracta, doncs, d'anar fent contactes i, pel que veig, d'apostar sobretot pels manuscrits.**

— Exactament: els documents originals i únics no es poden trobar enlloc més i, si es perden, mai més; constitueixen una riquesa immensa. En aquesta línia, hem escrit i parlat amb autors de la que podríem anomenar «generació dels 70», al voltant dels seus papers personals: la Dolors Ollé, l'Emili Teixidor, en Benet i Jornet... gent «del meu curs», més o menys. El Joaquim

Carbó ha estat el primer a portar-ho tot: ha estat molt curiós perquè ell ens va portar els seus originals i el seu arxiu i, només al cap d'uns quants dies, ens van trucar Josep Maria Madorell, l'il·lustrador de *Massagan*, de *La casa sota la sorra* i altres obres de Carbó. Ara tenim tant el fons de Madorell com els originals de Quim Carbó i, és clar, podem tornar a reunir tot el que van fer junts. Trobo que una biblioteca nacional és això, oi?, que també ha d'aplegar els materials dels nostres autors.

L'any passat vam comprar tot el fons de la llibreria dels Paluzie; els Paluzie van ser una nissaga de pedagogs que comença al segle XIX amb un mestre i editor autodidacte que va editar els seus llibres per a l'ensenyament, de totes les matèries. També va imprimir, a més de llibres escolars, molts llibres il·lustrats, mapes, material efímer (soldats, auques, etc.), llibres d'escacs i moltes, moltes coses: un material variat i molt representatiu de l'època que va viure. Vam tenir l'oportunitat de poder comprar tota la seva producció i, el que és més important, els originals: tots els dibuixos originals que es van fer per a les il·lustracions. Potser no és un material d'«alta recerca», com se sol entendre, ni llibres d'un valor extraordinari, però el conjunt és una part important del patrimoni bibliogràfic i cultural.

Pel que fa a que els particulars donin les seves biblioteques a la Biblioteca de Catalunya... seria fantàstic. Sempre, això sí, sense condicions arbitràries, arribant a un acord, que és el que es fa normalment: per exemple, si rebem un document que ja tenim per triplicat, hem de tenir la facultat de poder-lo intercanviar amb un altre, cedir-lo a una altra biblioteca o fer allò que sigui més convenient per a la biblioteca, amb flexibilitat.

«El 2008 tindrem el catàleg al dia»

— **Alguns particulars han manifestat que són reticents a donar les col·leccions perquè després no es cataloguen, o s'hi triga molt. En aquest sentit, hi ha la notícia publicada a *El periódico*...**

El 3 de novembre de 2004, El periódico de Catalunya publicava un reportatge amb el cridaner titular «La Biblioteca de Catalunya té sense catalogar 2.500.000 documents», que va provocar un cert i lògic enrenou.

— Uf! Jo els vaig explicar que aquí dins hi havia tres milions de volums i que al catàleg automatitzat hi havia 503.000 registres. Hi ha, però, molts títols amb més d'un exemplar i un fons important de revistes que són molts volums però

no tants títols. Això canvia molt les xifres. El que realment queda per catalogar, que no és poc, són 1.100.000 documents. El Govern ha aprovat un pla d'inversions quadriennal –que ara, depèn que s'apliqui– perquè entre el 2006 i el 2008 disposem de 2.700.000 euros l'any, que és molt. En la primera reunió del Consell Rector de la Biblioteca, vaig dir que el que ens feia falta per tenir el catàleg al dia eren uns vuit milions d'euros; si aquest pla es dugués a terme, ja seria això. De moment aquest any se n'han aprovat 348.000, que està bé però encara és poca cosa, però l'any vinent ja en disposarem de 2.700.000. Això espero.

— **O sigui que en quatre anys...**

— El 2008 estarem al dia, si es donen aquestes condicions.

**«Més que una biblioteca capçalera del sistema,
cal una agència que el coordini»**

— **Canviem d'assumpte, però no tant: pel que fa al catàleg, hi havia el projecte de crear un catàleg únic.**

— Bé, l'oportunitat vindrà amb el canvi de sistema. Joestic segura que un cop fet aquest canvi, això serà molt fàcil. El Govern va aprovar, el 20 de juliol de 2004, un acord que instava a «iniciar els treballs per crear el Catàleg Únic de Catalunya (CUC) a partir del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya i del Catàleg Col·lectiu de la Lectura Pública». El Catàleg Únic de Catalunya serà el catàleg de Catalunya, un catàleg on totes les biblioteques catalogaran i en trauran la informació per fer els seus catàlegs locals. Com el CCUC, on cada biblioteca conserva el seu catàleg, però sempre amb un catàleg únic on trobem tota la informació.

En haver-hi aquest gran catàleg, es facilitarà extraordinàriament la catalogació retrospectiva. A més, disposarem dels catàlegs d'autoritats, LENOTI i LEMAC per unificar i facilitar la feina de tots els catalogadors. Encara hi ha alguna institució que presenta reticències, però crec que tirarà endavant: en el fons, en això tothom està d'acord. Crec que el Govern hauria de crear, des de la Direcció General de Promoció Cultural, una agència com la de Dinamarca, que coordina totes les biblioteques del país, no només universitàries i públiques: totes. Quan vaig anar-hi, ens van comentar que, a més a més, moltes biblioteques són mixtes, escolars i públiques alhora; el resultat és que el grau de normalització és molt gran i que

els ciutadans poden accedir així al fons de totes les biblioteques d'una manera molt àgil.

— **Aquesta agència, que lideraria el sistema bibliotecari, com es gestionaria? Perquè amb la llei vigent a la mà, ha de ser precisament la Biblioteca de Catalunya la capçalera del sistema.**

— És una percepció antiquada, que ve de lluny: hem de ser una part del sistema, important si vols, però una part i, a més a més, hem de desmitificar aquesta qüestió. Hi ha models diferents: a Finlàndia, la biblioteca nacional, a Helsinki, és la universitària i és pública alhora, i hi pot anar tothom; a Dinamarca, igual: vas a Copenhaguen a la biblioteca nacional i hi veus senyores amb el cotxet i la criatura i, a més a més, també és una biblioteca universitària. Allí, la biblioteca de la Facultat de Medicina té el rang, també, de biblioteca nacional. Per tant, això de la capçalera... Jo crec que l'agència seria més efectiva i, a més a més, tampoc no costaria gaire, tenint en compte que compartirem un mateix sistema. Si som prou desperts i ningú no hi posa entrebancs, és una solució probable.

— **I les Biblioteques Especialitzades de la Generalitat?**

— Amb les BEG treballem per organitzar-les en xarxa, i això ho tenen molt clar els bibliotecaris. Els secretaris generals de tots els departaments implicats han d'assumir que, en comptes de tenir criteris i polítiques d'informació diferents, és millor tenir un únic sistema d'informació coherent, amb uns únics criteris, intercanviant recursos mitjançant préstec interbibliotecari, etc. El catàleg de les BEG és molt criticat perquè no forma part del CCUC, però és que no en podia formar part: quan es va constituir, era el recull dels diferents catàlegs de tothom, i, d'entrada, hi havia una quantitat enorme de duplicats; per arreglar-ho tot hi havia... dues persones i, és clar, era impossible. La Biblioteca de Catalunya, en aquells moments, tenia una certa tendència a voler-ho fer tot ella sola i així va assumir la coordinació de les BEG, però no crec que fos la solució idònia.

Jo crec que hem de fer el possible perquè les BEG esdevinguin una xarxa en el sentit més ampli del terme —no només un catàleg col·lectiu, molt millorat des d'aquell començament—, amb serveis comuns quant a xarxa. A partir d'aquí, seria coordinada per la nova agència, com nosaltres o com altres xarxes que podrien existir: la de biblioteques de museus, etc. El paper de la Biblioteca de Catalunya potser té sentit ara, per treballar en la definició de la xarxa.

— **L’oferta de serveis de valor afegit per part dels llibreters i distribuïdors, i tenint en compte la voluntat de coordinar-se amb la resta de centres del sistema bibliotecari, afecta el plantejament de les tasques d’adquisició?**

— Crec que, almenys al començament, i més de la manera que som en aquest país, cadascú comprarà pel seu compte; així com les biblioteques públiques i la nacional de Dinamarca compren totes a un sol lloc, aquí no crec que passi. Igualment, les universitats daneses continuen comprant per separat. Però, al cap i a la fi, no trobo que això sigui gaire problema; a més a més, s’evita la globalització del comerç: mantenir aquesta varietat i aquests equilibris és positiu.

— **En aquesta línia de cooperació amb altres institucions, com tenim les relacions amb la Filmoteca de Catalunya i l’Arxiu Nacional de Catalunya?**

— Tots dos tenen moltes coses que són pròpies d’una biblioteca nacional, però, al seu torn, ells diuen que nosaltres també tenim documents que correspondrien més a les seves entitats. La veritat és que, tot i que hi ha molt bona relació institucional, no hi ha una veritable col·laboració. La comunitat dels arxivers i nosaltres hem fet servir eines diferents i fins que no ens adonem dels avantatges d’apropar-les més... En algunes universitats, per exemple, hi ha col·leccions d’arxiu i de museu catalogades amb un format MARC, i funciona. Seria bo que el CUC no fos únicament de les biblioteques: els arxius i els museus també n’haurien de formar part.

— **I amb la Biblioteca Nacional espanyola?**

— Encara no tenim la col·laboració que podríem tenir, i per problemes fàcilment resolubles: instal·lar el protocol Z39.50, per exemple, per a l’intercanvi d’informació. Col·laborem en el *Catálogo del patrimonio bibliográfico nacional* i poca cosa més. Amb la Rosa Regàs a la direcció –el «lobby català» que en diuen– estem mirant de fer alguna cosa. Per exemple, la nostra fonoteca té, en part, el mateix que a Madrid: totes dues biblioteques rebem el mateix per dipòsit legal; no té sentit catalogar el mateix dues vegades, i és el que estem fent. Amb la Biblioteca Valenciana tenim relacions esporàdiques: el fons de Joan Fuster, que aquest havia llegat a la Biblioteca de Catalunya, es va cedir en dipòsit a la Valenciana, considerant que si

l'autor hagués sabut que existiria aquesta biblioteca els hi hagués deixat... A partir d'aquí tenim unes certes relacions, però poques: les hem d'incrementar.

«Del que s'ha de tenir més cura és de les persones»

— **Parlem de recursos, que tot això que s'ha anat dient bé que els necessita.**

— Els recursos humans són els que s'han de curar més; m'agrada més dir «les persones». Hem fet uns quants cursos amb la UPC –la Càtedra Unesco– i en Joan Cortadellas ens ha impartit tres sessions, amb tres grups de persones diferents, sobre direcció estratègica i qualitat global. Segurament continuarem treballant amb aquesta càtedra. Tenim l'enquesta del clima laboral i després el *benchmarking*, que no sabem mai amb qui fer-lo: voldria fer l'anàlisi comparativa amb Dinamarca, però agafaríem un complex d'inferioritat massa gran....

— **Com és el treball amb tot l'equip de la Biblioteca?**

— És un personal molt professional, que s'estima la institució i que treballa per l'usuari. Jo voldria que la Biblioteca de Catalunya fos un lloc on doni gust treballar-hi, que estés a la llista de les empreses on dóna més satisfacció treballar-hi. Llegint sobre empreses d'aquest tipus, on els treballadors estan satisfets, vaig pensar «què deuen fer» per aconseguir-ho i vaig trobar que un factor importantíssim era que tenien una excel·lent comunicació interna. Si mirem quina comunicació interna tenim nosaltres... No hi estem acostumats; diuen que cada dia de treball, en plegar del teu torn, hauries d'estar deu minuts despatxant amb el company de feina que has fet durant el dia –això ho fan a l'Hotel de les Arts, i els va bé.

A més, nosaltres tenim dues seus, i això ho complica. Fem un butlletí intern, *Comunicació a la BC*, i ja n'hem fet vuit números; malgrat això, veig que, quan fem les reunions, molta gent diu que estan poc informats. Ara hem programat fer una reunió de tot el personal cada dos mesos, com una assemblea. La primera és el març en dos torns, una al matí i l'altra a la tarda: ens trobarem durant una hora i mitja i intercanviarem impressions.

— **Continuarà havent-hi dues seus o el personal de Villarroel vindrà aquí en el futur?**

— Bé, tornant a allò de la recuperació dels espais del recinte, ara ja tenim els que ocupava l'Escola d'Arts i Oficis: va costar d'aconseguir-lo i encara n'hem de fer una remodelació de cap a baix. A la torre nova que dóna a Egipcíaques, hi haurà les oficines; penso que és el lloc ideal perquè hi entri el material, s'hi processi i es reparteixi o s'envii al magatzem. Després, les ales paral·leles a Egipcíaques i Carme, [*les de l'esquerra i el fons, entrant des del carrer de l'Hospital*] poden quedar per al llibre actual, obres de consulta, etc. No és tan diferent de com és ara, de fet. On hi ha ara la sala de reserva [*al costat de l'actual entrada, també donant al carrer de les Egipcíaques*] hi haurà la sala d'actes i d'exposicions, i a l'ala que dóna a la Gardunya [*la de la dreta*], on ara s'ha fet l'exposició de Dalí, i a les sales petites del segle XVIII i XIX per on s'arribava a l'antiga sala de reserva —que són espais macos, però molt trinxats—, a tota aquella banda hi haurà Reserva i els materials que s'han de consultar amb unes condicions especials. La gent que ara hi ha a Villarroel vindrà aquí, la majoria a la torre nova, i acabarem amb una disfunció important.

— **Una de les crítiques clàssiques a la Biblioteca de Catalunya és la del temps que passa entre que es demana un document i el porten a la taula.**

— Hi té molt a veure la planta de l'edifici, en U, que allunya uns llocs dels altres i no facilita gens la comunicació. Per això vull canviar la ubicació de la Sala de Reserva, perquè queda just a l'altra banda del magatzem on s'hi ha d'anar a buscar els llibres demanats. També voldria que part del magatzem fos d'accés lliure, però per això cal paciència i fer despesa... De pas, es condicionaran els magatzems de Reserva i seran més agradables. Potser ningú no s'ho pensa, però quan algú vol fer una donació, sovint ens diu «Us ho portaré tot, però vull veure on anirà a parar». Els magatzems generals estan molt ben condicionats, són segurs, tenen transport mecànic... són 40 quilòmetres de prestatgeries i el servei no és immediat, però ha millorat molt el temps d'espera, ja que es poden demanar els documents amb antelació: per internet, des de la pàgina web de la Biblioteca. És un servei que té èxit: quan l'usuari arriba a la biblioteca, ja té els documents que ha reservat a punt.

— **I els pressupostos?**

— Penso que entre el que hi ha ara i les previsions, anem bé. A banda de les inversions que ja hem comentat, enguany s'ha incrementat el pressupost

en un 20 per cent: algunes partides han pujat molt per arribar a aquest percentatge. La partida per a la catalogació externalitzada per valor 58.000 euros està molt bé. Caldrà continuar en aquesta línia per dur a terme alguns dels projectes previstos: un dels objectius és crear serveis bibliotecaris d'àmbit nacional en àmbits com el préstec interbibliotecari, o la construcció d'un dipòsit comú, amb el CBUC, per a llibres obsolets i poc usats, a Lleida. Un altre aspecte del pressupost que cal millorar és el capítol de personal: és insuficient per aconseguir fer tot el que ens proposem.

— **Hi havia el projecte d'un dipòsit a l'Hospitalet de Llobregat...**

— No dic que no estigui bé: és com allò de «més val un té que dos et daré», però un magatzem consorciat té més avantatges. Les despeses de personal, per exemple, són compartides, com les de manteniment, etc. El magatzem comú s'ha projectat amb el nom de GEPA (Garantia d'Espai per a la Perpetuïtat de l'Accés) i, en principi, ocuparà les antigues casernes de Gardeny a Lleida. És un projecte de servei bibliotecari d'àmbit nacional recollit als acords de Govern del 20 de juliol.

— **El patrocini, el mecenatge com a font de recursos, ha obtingut bons resultats en altres entitats culturals. Hi ha hagut iniciatives d'aquest tipus a la Biblioteca de Catalunya?**

— Encara no ho portem gaire bé, la veritat. En general, llevat d'excepcions, a casa nostra no està prou normalitzat: sembla que estiguis demanant almoïna, una caritat; en segons quines entitats sembla que estigui mal vist... i al final et fa no sé què. Hi ha institucions que ho han fet molt bé i han sabut dur a terme un bon programa de mecenatge: el Liceu, el MNAC, el Palau de la Música... però aquí encara no; no tenim la mateixa imatge, no es pot «vendre» de la mateixa manera que un teatre o un museu per on passen milers de visitants. A més, en el cas d'algun patrocini, hagués valgut més que no s'hagués fet, perquè ha acabant portant més despeses que beneficis. Per això hem de millorar els serveis i la imatge, i fer-nos coneguts. A finals d'any haurem incrementat la nostra presència al CCUC en 730.000 registres. I, encara que no sigui espectacular, mentre que al gener de 2004 va haver-hi 2.909 visites, al gener de 2005, n'hem tingut 3.273; en préstec hem passat, comparant els dos generos, de 56 a 174 i en l'interbibliotecari, de 23 a 42. Encara són xifres baixes, però hi ha una tendència cap amunt.

«El repte, ara, és fer complir l'acord de Govern per a les biblioteques»

— **Anirem acabant. Com veus el futur? Quin ha de ser el model de la Biblioteca de Catalunya?.**

— Trobo que hem de seguir les passes dels que estan més avançats: els danesos, els finlandesos, els suecs, els noruecs i els britànics. De Dinamarca el que més em va agradar, i voldria que aquí fos així, va ser l'aprofitament de tots els recursos disponibles: un veritable relació de cost-efectivitat. En general, penso que les biblioteques nacionals han de ser cada cop més obertes i cada cop més les preservadores del que en altres biblioteques és molt difícil de preservar, però alhora han de servir immediatament aquestes altres biblioteques. O sigui, un equilibri entre preservar i difondre, amb un pes major en el difondre, potser. La Biblioteca de Catalunya ha de ser oberta, fiable i útil, sempre orientada al ciutadà.

— **I finalment, una pregunta més personal: què és el millor del càrrec? I què és el pitjor?**

— El millor és viure el canvi que s'està produint en les biblioteques del nostre país; veure que, de debò, les coses es poden canviar i que entre tots ho estem fent. Hi ha un entorn col·laboratiu important; estem en un punt dolç. M'agraden els reptes i ara en tenim un de molt important. Aquest acord de Govern per a les biblioteques del 20 de juliol ha estat promogut pels bibliotecaris i els seus sis punts faran canviar el panorama bibliotecari: ara tenim com a repte màxim fer-lo complir. El pitjor? No poder disposar dels mitjans amb facilitat: hi ha massa entrebancs administratius.

Fa referència a l'Acord per a la millora i la modernització del sistema bibliotecari de Catalunya en el període 2004-2007 aprovat per la Generalitat de Catalunya el 20 de juliol de 2004, amb les seves sis línies d'actuació. A més, el Pla estratègic de la Biblioteca, per al període 2004-2008, assenyalava objectius, actuacions i les despeses que aquestes comporten.